

**Ю. С. Барадзін, аспірант установы адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт
культуры і мастацтваў».**

**Навуковы кіраўнік – А. Д. Крывалап,
кандыдат культуралогіі, дацэнт кафедры культуралогіі
і псіхалага-педагагічных дысцыплін Інстытута павышэння
кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кадраў установы адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў»**

ПАТЭНЦЫЯЛ КАНЦЭПЦЫІ КАМПАРАТЫЎНАЙ КУЛЬТУРАЛОГІІ Ў ДАЧЫНЕННІ ДА МІФАЛОГІІ

Кампаратыўная культуралогія – інтэграваная дысцыпліна, якая выкарыстоўваецца для міфалагічнага аналізу: дазваляе асэнсаваць падабенства і адрозненні язычніцкага пантэона і культуры беларускай і скандынаўскай міфалогіі, а таксама архетыпы і генеалагічныя дрэвы багоў у міфах.

Беларускі культуролог А. Павільч у навуковым творы «Сравнительная культурология» падкрэсліў, што параўнальнае даследаванне культур усталёўвае як падабенствы, так і адрозненні паміж імі [6, с. 15]. Ён лічыць, што значным вынікам кампаратыўнай культуралогіі з'яўляецца здольнасць чалавека зразумець культуры іншых народаў і развіваць сваю культуру ва ўзаемадзеянні з імі. Параўнальны культуралагічны метададзваляе вызначыць агульныя рысы паміж беларускай і скандынаўскай міфалогіямі і рэканструяваць іх язычніцкія пантэоны, каб паказаць іх ролю ў культуры ХХІ ст. У кампаратыўную культуралогію ўключаецца параўнальна-гістарычны метадад, які тлумачыць, як раней, у старажытнасці і раннім Сярэднявеку жылі продкі сучасных беларусаў і скандынаваў, якіх культурных традыцый, нормаў і побытаў прытрымліваліся ў язычніцкім грамадстве. Культуралагічная кампаратывістыка паказвае падабенствы функцый, якія выконваюць беларускія і скандынаўскія багі (Род, Буры – першапродкі багоў, Бялун і Одзін – багі неба, Пярун і Тор – грамабоі, Сварог і Локі – багі агню і зла, Зязя, Уль і Скадзі – багі зімы, Ярыла, Лёля і Бальдр – багі вясны, Сварог і Вёлунд – багі-кавалі, Лада і Фрэйя – багіні кахання).

Крос-культурная камунікацыя як частка кампаратыўнай культуралогіі адыгрывае значную ролю ў паралельным выву-

чэнні беларускай і скандынаўскай культур з мэтай як іх параўнання, так і выяўлення міжкультурных адрозненняў. Напрыклад, нягледзячы на падабенства функцый (кіраванне зямлёй і прыродай), беларускія багі – спрадвечна неўміручыя, а скандынаўскія – смяротныя, як людзі; у скандынаўскай міфалогіі ёсць канцэпцыя апакаліпсісу «Рагнарок», а ў беларускай яна адсутнічае. Пры гэтым і скандынаўскія, і беларускія багі, як людзі, ствараюць і працягваюць свой радавод, што дае падставу для параўнання іх генеалагічных дрэў, на аснове якіх ствараецца кампаратыўная генеалогія ў межах культуралогіі. Расійскі культуралаг А. Барзова, аўтар «Сравнительной культурологии», сцвярджае, што пры параўнанні культурных працэсаў, а таксама тыпаў культур па рэлігійнай прымеце даследуецца агульнае і асаблівае, што дазваляе рабіць высновы аб развіцці кампаратыўнай культуры [1, с. 7]. Выкарыстоўваючы розныя спосабы суадносін, кампаратыўная міфалогія можа стварыць разнастайную і суцэльную міфалагічную карціну свету і прадстаўленне чалавека аб язычніцкім пантэоне. Для параўнання культуры двух ці некалькіх народаў А. Барзова выкарыстоўвае бінарнае, рэгіянальнае і рэлігійнае параўнанні [1, с. 11]. З дапамогай міжкультурных камунікацый прадстаўнікі беларускага і скандынаўскага бакоў здольны падтрымліваць міжкультурны дыялог, праз які магчыма стварыць і культурны абмен [2, с. 315]. Французскі культуралаг Леві-Строс аналізаваў параўнальныя міфы, імкнуўся знайсці ў іх паўторныя элементы і рысы. Згодна з яго канцэпцыяй, міф перадаецца словамі, з’яўляецца часткай моўнай дзейнасці, уваходзіць у культурны дыскурс (выказванне) [4, с. 216]. Міфалогія розных краін, на думку Леві-Строса, тлумачыць не толькі падзеі мінулага (стварэнне багамі космасу), але і цяперашні і будучы час [Там жа, с. 217]. Міфалогія з’яўляецца часткай мовы і культуры любога народа, уплывае на нацыянальную самасвядомасць народаў свету [Там жа, с. 218]. Дзеля разумення адной культуры прадстаўнікамі іншых культур Леві-Строс прапануе міфалагічнае параўнанне народаў і плямён [Там жа, с. 229], функцый кіравання прыродай багамі з розных міфалогій: паляванне, вайна, смерць, земляробства [Там жа, с. 233].

Адным з важнейшых аспектаў кампаратыўнай міфалогіі з’яўляецца распрацоўка параўнальнага вывучэння культур.

Беларусы і скандынавы – часткі (складнікі) індаеўрапейскага грамадства, якое дзеліцца на тры касты (саслоўі): ваяры, жрацы, простыя людзі (земляробы). Даследчык параўнальнай міфалогіі В. Калацэй адзначаў, што і ў беларусаў, і ў скандынаваў ёсць язычніцкая трыяда вярхоўных багоў: Сварог-Пярун-Дажбог (беларуская), Одзін-Тор-Фрэйр (скандынаўская) [3, с. 29]. У выяўленні этнакультурных падабенстваў і адрозненняў выступаюць міжкультурныя сувязі і адносіны, падобныя культурныя плыні беларускага і скандынаўскага народаў, супастаўленне і адрозненне іх матэрыяльнай і духоўнай культуры, частка якой – язычніцтва [6, с. 17]. Параўнальны аналіз беларускіх і скандынаўскіх міфаў спрыяе таксама міжкультурнаму ўзаемадзеянню паміж беларусамі і скандынавамі, рэканструкцыі іх гістарычнага мінулага (язычніцкага светапогляду, звычайў) і замацаванню гісторыка-культурных сувязей паміж імі.

Кампаратыўная міфалогія ў культуралагічным напрамку захоўвае міжкультурную камунікацыю паміж Рэспублікай Беларусь і краінамі Скандынавіі. Беларускі міфалаг А. Ненадавец у навуковым творы «Міфалогія маіх продкаў», параўнаўшы беларускую і скандынаўскую касмагонію (стварэнне сусвету) [5, с. 27], а таксама ўсталяваўшы падобныя функцыі, якія выконваюць беларускія і скандынаўскія багі [Там жа, с. 200], далучыў беларускую культуру да скандынаўскага ўплыву, падкрэсліўшы ўзаемадзеянне культуры вікінгаў і культуры славянскіх плямён. Галоўнай падставай для выяўлення кампаратывістыкі ў суадносінах культур з’яўляецца міфалагічнае супадзенне. Аналіз спадчыны беларускай і скандынаўскай культур сёння дае вынікі іх міжкультурных узаемадзеянняў праз магчымасць даследавання параўнальных міфаў з язычніцкага мінулага продкаў беларусаў, а таксама вікінгаў.

Параўнальнае вывучэнне культур спрыяе паглыбленню навуковых падыходаў у развіцці кампаратывістыкі паміж культурамі: у іх адлюстроўваюцца міфалагічныя погляды і вераванні розных народаў. Галоўным напрамкам для кампаратыўнай міфалогіі ў межах культуралогіі з’яўляецца атрыманне вынікаў параўнальна-гістарычнага даследавання. Напрыклад, кампаратыўныя пабудовы генеалагічных дрэў беларускіх і скандынаўскіх багоў падаюцца праз этнакультурную рэканструкцыю пантэона.

Параўнальна-гістарычныя даследаванні міфалогіі беларусаў і скандынаваў спрыяюць развіццю кампаратыўнай генеалогіі ў межах культуралогіі і інтэграцыі розных культур. У язычніцкіх міфах аспект суадносін розных цывілізацый адпавядае кампаратыўнай пабудове ў культуралогіі і міфалогіі.

Як адну з форм культуралагічнай кампаратывістыкі А. Павільч разглядае міжкультурны дыскурс, які стварае дыялог паміж беларускай і скандынаўскай культурамі. Міжкультурны дыскурс звязаны з падабенствам, узаемадзеяннем і дыялогам розных культур, ён супастаўляе паралелі і кантрасты культуры.

Сістэма кампаратыўных даследаванняў культуры адлюстроўвае параўнальны міфалагічны і культурны аналіз, распрацоўку суадносін і адрозненняў у міжкультурным дыскурсе. Сучасны кампаратыўны пошук і даследаванні міжкультурных камунікацый накіроўваюць розныя народы да інтэграцыі. Кампаратыўны падыход з'яўляецца метадам для пазнання як нацыянальнай культуры, так і вывучэння іншых культур, асабліва суседняй скандынаўскай.

1. Борзова, Е. П. Сравнительная культурология : учеб. пособие : в 2 т. / Е. П. Борзова. – СПб. : СПбКО, 2013. – Т. 1. – 239 с.

2. Борзова, Е. П. Сравнительная культурология : учеб. пособие : в 2 т. / Е. П. Борзова. – СПб. : СПбКО, 2013. – Т. 2. – 344 с.

3. Калацэў, В. В. Параўнальная міфалогія / В. В. Калацэў. – Мінск : Зорны верасень : Паркус плюс, 2009. – 116 с.

4. Леви-Строс, К. Структурная антропология / К. Леви-Строс ; пер. с фр. В. В. Иванова. – М. : Эксмо-Пресс, 2001. – 512 с. – (Сер. «Психология без границ»).

5. Ненадавец, А. М. Міфалогія маіх продкаў / А. М. Ненадавец. – Чарнігаў : Всесвіт, 2009. – 400 с.

6. Павільч, А. А. Сравнительная культурология : учеб.-метод. пособие / А. А. Павільч. – Минск : Адукацыя і выхаванне, 2004. – 60 с.